

Schröder praat Poetins

Bondskanselier bekritiseerd om goede band met Moskou

Achtergrond - 6 december 2004

(6 december 2004) Bondskanselier Schröder staat op goede voet met de Russische president Poetin. In de kwestie Oekraïne leverde hem dat een diplomatiek succesje op. De vraag is of hij daarvoor niet een te hoge prijs moet betalen.

Een diplomatieke zegepraal leek het, verleden week dinsdag. Een woordvoerder van bondskanselier Gerhard Schröder (SPD) deed met gepaste trots melding van de telefonische toezegging die de kanselier had ontvangen van de Russische president Vladimir Poetin: Moskou respecteert de uitslag van eventueel nieuw te houden verkiezingen in Oekraïne. Schröders tijding gold als doorbraak. Daags tevoren nog had Poetin de Europese Unie gebruuskeerd. Uitgerekend tijdens een ontmoeting met Europese hoogwaardigheidsbekleders in Den Haag had hij de Moskou-gezinde presidentskandidaat Viktor Janoekovitsj gefeliciteerd met de 'overwinning' in de verkiezing die volgens de EU en de Verenigde Staten was gestolen door de pro-Russische regering in Kiev. Wie had slechts vijftien jaar geleden durven dromen dat de leiders van een ongedeeld Duitsland en een niet-communistisch Rusland via onderlinge telefoontjes de wereldpolitiek zouden bestieren?

Grote mildheid

Toch kreeg Schröder in eigen land weinig bijval. Toonaangevende dagbladen kapittelden de kanselier juist over zijn kameraadschap met Poetin. Reden: tegenover Poetins toezegging over Oekraïne staat het herhaaldelijk toeknijpen van de ogen door Schröder voor democratische tekortkomingen in Rusland zelf. Van de bondskanselier van de democratische republiek Duitsland mag een kritischer houding worden verwacht jegens een president die “op zijn best een halfslachtig democraat is en op zijn slechtst een zich snel ontwikkelende autocraat”, aldus *Der Spiegel*.

Het weekblad had geen ongelijk. Schröder legt een opmerkelijk grote mildheid aan de dag wanneer het misstanden in Rusland betreft. Terwijl de Europese Commissie bijvoorbeeld de parlementsverkiezingen in de opstandige deelrepubliek Tsjetsjenië eerder dit jaar omschreef als “vrij noch eerlijk”, bespeurde de bondskanselier “geen ernstige onregelmatigheden”. Ook de verregaande

inperking van de vrijheid van de media en de grove overname van olieconcern Yukos door de Russische staat vormen wat Schröder betreft geen aanleiding tot terughoudendheid ten aanzien van Moskou – laat staan tot het uiten van kritiek, zoals Duitse media en politici van links tot rechts steeds nadrukkelijker verlangen. In plaats daarvan noemde Schröder zijn Russische collega onlangs “door en door democraat”. Volgens de linksgeoriënteerde *Berliner Zeitung* fungeert Schröder als nauwelijks meer dan een spreekpop van Poetin. Wanneer de twee telefoneren, “praten zij niet Russisch, maar Poetins”.

De warme gevoelens tussen Berlijn en Moskou zijn in zekere zin de logische consequentie van de Duitse emancipatie ten opzichte van politiek pleegvader Amerika. Dit proces, waarvan de kiem al werd gelegd toen in 1991 de Sovjet-Unie ophield te bestaan, raakte in een stroomversnelling na de aanslagen van 11 september 2001. President George Bush was bereid vervreemding van Duitsland te accepteren door zonder bondgenoten koers te zetten richting Bagdad; Schröder koos welbewust voor verwijdering van Amerika door bij voorbaat elke vorm van dialoog met Washington uit te sluiten. Berlijn zocht naar medestanders in het verzet tegen een invasie van Irak en kwam onder andere uit in Moskou. Hoewel Poetin aan de zijde van Bush staat in de strijd tegen terreur, was hij uit Russisch eigenbelang fel gekant tegen een *regime change* in Irak. Uit hun gedeelde verzet tegen Amerika smeedden Moskou en Berlijn – samen met Parijs – een *coalition of the unwilling*.

Wederzijdse lauwering

Wat als noodzakelijke verbintenis was geboren, ontwikkelde zich steeds meer tot solide samenwerking. Rusland en Duitsland demonstreerden hun innige vriendschap door talrijke intentieverklaringen tijdens de *Petersburger Dialog*, een jaarlijkse consultatieronde die in 2001 in het leven is geroepen om de onderlinge (handels)betrekkingen te bevorderen. Daarnaast – zo beweert Berlijn – steunt Moskou het Duitse streven naar een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad. Het ontluiken van de as Berlijn-Moskou scheen zich zelfs te weerspiegelen in de persoonlijke toenadering tussen Schröder en Poetin: de kinderen van de president bezochten bijvoorbeeld de Duitse school in Moskou. Bovendien ontving Schröder een eredoctoraat van de universiteit van Sint Petersburg. De enige reden dat Poetin niet dezelfde eer te beurt viel in Hamburg, was omdat de plaatselijke universiteit zich gevoelig toonde voor de enorme publieke weerstand in Duitsland tegen het verlenen van een eredoctoraat aan wat gezien werd als een potentaat in schaapskleren. Daarom werd de geplande lauwering schielijk geannuleerd. Een verwaarloosbare smet op een Duits-Russische relatie die niet eerder sinds de Tweede Wereldoorlog zo goed

was.

Deze relatie heeft echter een prijs: de onderlinge verstandhouding van Duitsland en zijn Europese oosterburen, met name Polen. Terwijl Warschau namens de EU - en dus ook namens Duitsland - bemiddelt tussen de strijdende partijen in Oekraïne, weigert Schröder enigerlei vorm van kritiek op de Russische inmenging in datzelfde Oekraïne. Daarmee laat hij een kans liggen om de EU - en de Europese gezinde oppositieleider Viktor Joesjenko - een dienst te bewijzen. Bovendien dreigt hij de in Polen nog altijd latent aanwezige angst voor een geheime agenda van de as Moskou-Berlijn onnodig aan te wakkeren. Bij gebrek aan een goede buur zoekt Warschau daarom een verre vriend. De goede band met de Verenigde Staten, die tot uitdrukking komt in de Poolse deelname aan de oorlog in Irak, wordt gevoed door Schröders welwillendheid jegens Poetin. Het 'oude' en het 'nieuwe' Europa dreigen verder uiteen te drijven. Een hoge prijs voor de vriendschap van een halfbakken democraat.

Mark Schenkel is historicus. Hij schrijft regelmatig artikelen voor het Duitslandweb.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2059/schroder-praat-poetins>